

Oponentský posudek habilitační práce

Univerzita Karlova:	3. LF UK Praha
Obor řízení:	Vnitřní lékařství
Uchazeč:	MUDr. Iva Hoffmanová, Ph.D.
Pracoviště:	II. interní klinika 3. LF UK a FNKV
Název habilitační práce:	Celiakie
Oponent:	Doc. MUDr. Pavel Drastich, Ph.D.
Pracoviště:	Institut Klinické a Experimentální Medicíny Praha 4, IV. Interní klinika 1.LFUK a VFN v Praze

Text posudku:

Habilitační práce je tematicky prací velice aktuální, protože celiakie představuje nejčastější chronické onemocnění tenkého střeva. Samotné onemocnění souvisí se zavedením obilovin do stravy člověka v období tzv. zemědělské (neolitické) revoluce zhruba před 10000 lety. Prevalence celiakie se v posledních desítkách let výrazně zvyšuje a postihuje nejen země v Evropě a severní Americe, ale epidemiologické studie ukazují i na její výskyt v zemích, kde nebyla dříve prevalence tohoto onemocnění ve větší míře předpokládána (severní Indie, státy Afriky). Habilitační práce je předložená ve formě monografie a dle mých znalostí se jedná o první takto ucelený počin publikovaný v češtině vedle práce prof. Friče s názvem Malabsorpční syndrom z roku 1969.

Předloženou monografii vydalo nakladatelství Mladá fronta a.s. v roce 2019 pod ISBN 978-80-204-5414-0. Předložená práce má 270 stran, 17 kapitol a literární odkazy jsou uvedeny v hojném, přitom zcela racionálním počtu na konci každé kapitoly. Celá monografie je kvalitně zpracovaná včetně redakční a grafické úpravy a doplněna řadou kvalitních grafů, tabulek a obrázků, které vhodně doplňují textovou část. K lepší orientaci v textu pak slouží seznam zkratk a rejstřík.

Jednotlivé kapitoly jsou tyto:

1. Definice a epidemiologie celiakie
2. Celiakie v historickém kontextu
3. Obiloviny obsahující gluten a jejich vztah k imunitně mediovaným chorobám

4. Gluten a ne glutenové proteiny obilného zrna
5. Genetika a vlivy zevního prostředí v patogenezi celiakie
6. Patogeneze celiakie
7. Symptomatologie a klinické formy celiakie
8. Extraintestinální projevy celiakie a s celiakií asociované choroby
9. Diagnostika celiakie
10. Cílený screening celiakie
11. Bezlepková dieta a bezlepkový režim
12. Oves v bezlepkové dietě
13. Výzkum zaměřený na možnost využití pšenice v bezlepkové dietě. Problematika enzymů
14. Experimentální terapeutické přístupy
15. Klinické sledování pacientů s celiakií
16. Komplikace celiakie
17. Syndrom neceliakální glutenové/pšeničné senzitivity

Oponent měl zjednodušenou práci, protože celou monografii recenzovali přední odborníci zabývající se touto problematikou. Jmenovitě se jednalo o prof. MUDr. Helenu Tlaskalovou-Hogenovou, DrSc. a prof. MUDr. Jiřího Nevorala, CSc. Odbornou konzultantkou byla Ing. Dana Gabrovská, Ph.D. Celá monografie je psaná velmi kvalitní češtinou, přehledně, srozumitelně a čtivě, což kvalitu práce ještě umocňuje.

Oceňuji fakt, že monografie se netýká jen celiakie jako takové, ale celá problematika je uchopena ve velmi širokém kontextu, detailně se věnuje patogenezi, imunologii a genetice, ale i historii choroby, která je velmi zajímavá. Zvláště poutavá je kapitola o obilovinách obsahujících gluten a autorka se velmi dobře vypořádala i s problematikou ovsa v bezlepkové dietě a nově popsaným syndromem neceliakální/pšeničné senzitivity. Detailně jsou zpracovány i novinky v možnosti léčby celiakie mimo rámec bezlepkové diety, která však zatím zůstává standardem v péči o tyto nemocné.

V monografii autorka zúročila i vlastní publikační činnost, která je z převážné míry zaměřena na problematiku celiakie. Celkem se jedná o 2 kapitoly v odborných monografiích a 14 odborných článků s IF vyšším než 0,5. Citací vlastních výsledků autorka významně obohatila předloženou publikaci. Zároveň autorka uvádí i výsledky dalších českých autorů a tím podtrhuje fakt, že je tato problematika v Čechách intenzivně studovaná.

Kromě gastroenterologů, internistů a pediatrů je jistě kniha zajímavá i pro nutriční specialisty ale i pro ty věnující se celiakii v experimentální rovině včetně potravinářství. Zdrojem poučení může být i pro poskytovatele zdravotní péče s úvahou o možnosti kompenzace vysoce nákladné bezlepkové diety, která zůstává základním pilířem v léčbě.

K samotné monografii dotazy nemám, ale k autorce mám tyto 2 otázky:

1. V poslední době je v hepatologii zřejmý nárůst incidence nealkoholové jaterní steatózy (NAFLD) a potažmo i její těžší formy nealkoholové steatohepatitidy (NASH),

kteřá se může manifestovat i jaterním selháním včetně nutnosti transplantace jater.
Jaký je názor autorky na vztah celiakie a těchto jaterních onemocnění?

2. V monografii je uvedena skutečnost o nárůstu prevalence celiakie v tzv. „klasických zemích“, ale v poslední době jsou k dispozici literární údaje i o poměrně frekventním výskytu celiakie i v zemích, kde se taková četnost nepředpokládala (severní Indie). Jaké si tento fakt autorka vysvětluje?

Závěr: Předložená monografie a odbornost MUDr. Ivy Hoffmanové, Ph.D. plně splňuje požadavky kladené na habilitační práci a doporučuji po obhajobě udělení titulu docent v oboru vnitřní lékařství.

V Praze dne 10.9. 2019

Doc. MUDr. Pavel Drastich, Ph.D.